

вітчизняної продукції рибного господарства міжнародним вимогам; забезпечити діяльність оптових ринків продукції рибного господарства.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що у нормах чинного законодавства, які регулюють відносини з виробництва рибної продукції нашої держави, закріплені такі ознаки продовольчої безпеки України: фізична доступність для населення продуктів харчування, забезпечення продовольчої незалежності держави, запобігання настанню продовольчої залежності держави. Потребують закріплення наступні ознаки: відповідність продуктів харчування критеріям якості та безпечності для життя та здоров'я населення; запобігання та подолання надзвичайних продовольчих ситуацій.

1. *Аграрне право України / В. М. Єрмоленко, О. В. Гафурова, М. В. Гребенюк та ін.; за ред. В. М. Єрмоленка. – К., 2010. – 608 с.*

2. *Бежанова О. Цена рибоводного бизнеса в Украине [Електронний ресурс] / О. Бежанова, Н. Кабцова. – Режим доступу: <http://main.golovrubvod.kiev.ua>.*

3. *Гребенюк М. В. Правове регулювання аквакультури як складової системи забезпечення продовольчої безпеки / М. В. Гребенюк // Підприємництво, господарство і право. – 2012. – № 10. – С. 48–51.*

Д. В. Санніков

канд. юрид. наук, асистент кафедри земельного та аграрного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ДО ПИТАННЯ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Правозастосування, без жодних сумнівів, виступає найважливішою складовою сучасного процесу життєдіяльності суспільства. Оскільки право являє собою головний соціальний регулятор відносин, що складаються між відповідними суб'єктами, то й належне, правильне та однакове застосування правових норм слід вважати основним завданням всіх учасників правовідносин.

Не будуть виключенням з цього правила й земельні відносини, що також врегульовані нормами права, і практика правозастосування в яких, на жаль, неоднозначна. Проте, саме земельне законодавство на сьогодні викликає як у практикуючих юристів, так і у суб'єктів земельних правовідносин значну кількість запитань, відповіді на які, на жаль, знайти дуже важко.

Причиною тому цілком можливо вважати наявність норм матеріального земельного права, до яких законодавцем не передбачено процедури виконання. Виникає питання, до чого це призводить. Якщо звернутися до загальної теорії права, то існує твердження, відповідно до якого матеріальна норма встановлює певне правило поведінки, заборону або дозвіл на виконання різного роду дій, визначає конкретне поняття, катего-

рію, визнає все це загальнообов'язковим, породжує права та обов'язки в об'єктивному та суб'єктивному аспектах. В той же час процесуальна норма містить порядок, відповідно до якого матеріальна норма реалізується. Іншими словами, процесуальні норми встановлюють визначену послідовність дій суб'єкта правозастосування, при цьому, саме така послідовність вважається необхідною та достатньою для реалізації матеріальної норми, наділяється ознаками виключності та обов'язковості.

Наявність процесуальних норм виступає запорукою реалізації принципів права, належного виконання необхідних дій особами, які беруть участь у виникненні, зміні та припиненні правовідносин. Саме такі дії, що здійснюються у встановленому законом порядку, надають можливість вважати реалізацію матеріальних норм правильною, належною, такою, що відповідає закону.

Повертаючись до земельного законодавства, слід зауважити, що далеко не завжди матеріальна земельно-правова норма має механізм реалізації. Це стосується значної кількості норм як Земельного кодексу, так і інших нормативно-правових актів.

Для прикладу звернемося до ч. 3 ст. 23 Земельного кодексу України. Відповідно до цієї норми, для будівництва промислових підприємств, об'єктів житлово-комунального господарства, залізниць і автомобільних шляхів, ліній електропередачі та зв'язку, магістральних трубопроводів, а також для інших потреб, не пов'язаних з веденням сільськогосподарського виробництва, надаються переважно несільськогосподарські угіддя або сільськогосподарські угіддя гіршої якості. Із тексту наведеної норми вбачається її матеріально-правовий характер. Більше того, ця норма спрямована на реалізацію принципу пріоритету земель сільськогосподарського призначення. Проте, Земельний кодекс жодним чином не визначає порядку реалізації цієї, без сумніву, важливої норми. Отже, для кожного суб'єкта, у компетенцію якого входить надання земельних ділянок для потреб, не пов'язаних з веденням сільськогосподарського виробництва, може існувати свій порядок відповідних дій. При цьому, не тільки порядок надання таких земельних ділянок недостатню регламентований, а й сама процедура віднесення сільськогосподарських земель до «угідь, гіршої якості», тобто фактичної зміни їх цільового призначення, також не має відповідного, належного і однакового для всіх випадків правового регулювання. Все, що визнано законом на сьогодні – це наявність заборони на зміну цільового призначення сільськогосподарських земель, що міститься у п. 15 Перехідних положень Земельного кодексу. Проте, це також матеріальна норма, яка до процедури, що розглядається, відноситься, але не вважається порядком або його передумовою. Таким чином, складається ситуація, коли реалізація норми, що міститься у Земельному кодексі, ускладнена, створена можливість для зловживань з боку суб'єктів надання земельних ділянок шляхом ство-

рення і визначення власних порядків, тобто, у деякому сенсі, «замінників» належних процесуальних норм.

На жаль, випадок із ч. 3 ст. 23 Земельного кодексу України не поодинокий. Розглянемо таку підставу виникнення права власності на земельну ділянку, як набуття права на земельну ділянку за давністю користування. Вона, як відомо, передбачена ст. 119 Земельного кодексу України.

Відповідно до ч. 1 ст. 119 Земельного кодексу громадяни, які добросовісно, відкрито і безперервно користуються земельною ділянкою протягом 15 років, але не мають документів, які б свідчили про наявність у них прав на цю земельну ділянку, можуть звернутися до органу державної влади або органу місцевого самоврядування з клопотанням про передачу її у власність або надання у користування. Таким чином, знову робимо висновок стосовно матеріально-правового характеру даної норми. Проте, звертаючись вже до ч. 2 цієї ж статті, бачимо, що передача земельної ділянки у власність або у користування громадян на підставі набувальної давності здійснюється в порядку, встановленому кодексом.

Аналіз норм і положень Земельного кодексу дає можливість стверджувати, що порядку такого не існує. Все, що міститься у сучасному законодавстві – це рекомендаційні норми, які не обов'язкові до виконання широким колом суб'єктів правозастосування. Проте й вони зводяться до констатації відсутності зворотної сили закону. Що ж до порядку, то його фактично не існує. В той же час, відома значна кількість випадків, коли право власності на земельну ділянку виникало саме з цієї підстави, а у якості порядку набуття права власності використовувалися положення ст. 118 Земельного кодексу, які стосуються, безпосередньо, приватизації. Таким чином, ще раз бачимо, що відсутність чітко визначеної законом процедури встановленого порядку набуття права власності на земельну ділянку із зазначеної підстави створює можливість неналежної реалізації земельно-правової норми.

Виходом із ситуації, що склалася, можна вважати тільки розробку і прийняття необхідних змін до земельного законодавства. Зміни ці, насамперед, мають бути спрямовані на розвиток процедурних норм, встановлення порядків виконання відповідних дій суб'єктами правозастосування. Звернення уваги нормотворцями на розширення саме процедурної регламентації земельних відносин й повинно вирішити проблеми сучасної практики правозастосування.